

volksverzekering, die er uiteindelijk niet kwam. Maar wat na de Tweede Wereldoorlog in Nederland evenmin vorm kreeg, in tegenstelling tot bijvoorbeeld België of Frankrijk, was een sociale zekerheidssysteem: een samenhangend stelsel van sociale bescherming georganiseerd door de staat. Een dergelijke sociale zekerheid leidt ertoe dat iedereen (of op zijn minst een bepaalde sociale groep zoals de werknemers) die aanspraak maken op één vorm van bescherming ook voor andere risico's automatisch gedekt zijn (een gepensioneerde blijft verzekerd voor ziekte). Niet alleen is de solidariteit in een dergelijk systeem groter, er is ook minder ruimte voor en nood aan specifieke arrangementen aangeboden door spelers die buiten de sociale zekerheidslogica vallen. Precies omdat Nederland na WO II geen sociale zekerheid volgens dat model invoerde bleef de ruimte voor de markt er groter en behielden de private verzekeraars legitimiteit als aanbieders van sociale bescherming.

Dirk Luyten

Studie- en Documentatiecentrum Oorlog en Hedendaagse Maatschappij Brussel Universiteit Gent

Wolfgang Reinhard (red.), *Weltreiche und Weltmeere 1350-1750*. (München: C.H. Beck, 2014) 1008 p., ISBN 978-3-406-64103-9.;

Akira Iriye en Jürgen Osterhammel (red.), *Geschichte der Welt, vol. 3*. (München, C.H. Beck, 2014) 831 p. ISBN 978-3-406-64103-9. (Verschijnt ook bij Harvard University Press, onder de titel *Empires and Encounters 1350-1750*.)

Er is in de laatste tien jaar veel gebeurd op het vlak van global history en wereldgeschiedenis. Na een uitgebreid theoretisch debat over de nieuwe premissen van de studie van wereldgeschiedenis, onder invloed van de globalisering van de eeuwwisseling tussen de 20^e en 21^e eeuw, zijn historici er geleidelijk aan begonnen om de grote synthesewerken vanuit het perspectief van nieuwe denkkaders te herschrijven. In plaats van wereldgeschiedenissen met een duidelijk zwaartepunt op Europa, of gecompartmenteerde vergelijkende geschiedenissen van grote wereldbeschavingen, valt de aandacht nu meer en meer op regio-overspannende interacties, verstrengelingen en connecties. Daarmee komen ook de wereldzeeën in versterkte mate op de voorgrond te staan. Ondanks het wereldomspannende onderwerp zijn er ook in de global history nog duidelijk nationale historiografische scholen herkenbaar. De zesdelige wereldgeschiedenis die de Duitse uitgeverij C.H. Beck in samenwerking met Harvard University Press uitgeeft, waar dit boek deel van uitmaakt, vormt dan ook een mooie staalkaart van de Duitse school

van *Globalgeschichte*. Niet alleen omwille van de taal waarin het boek verschijnt, maar ook door het feit dat één van de hoofduitgevers van de reeks, Jürgen Osterhammel, recent nog de bestseller 'The Transformation of the World' A Global History of the Nineteenth Century' uitgebracht heeft, en omwille van het grote aandeel Duitse historici onder de auteurs. Na de delen over de periode 1870-1945 en 1945 tot heden is nu ook een uitgebreid overzicht van de periode 1350 tot 1750 in de reeks beschikbaar. De Duitse versie verscheen in 2014 en de Engelstalige uitgave in het najaar van 2015. Uitgever van dit deel is de bekende specialist van de Europese expansie Wolfgang Reinhard, die ook het deel over Europa en de Atlantische wereld voor zijn rekening neemt. Andere auteurs zijn de gerenommeerde regio-specialisten Peter C. Perdue, Suraiya Faruqi, Stephan Conermann, Reinhard Wendt en Jürgen G. Nagel die respectievelijk de hoofdstukken over continentaal Eurazië, het Ottomaanse rijk en de islamitische wereld, Zuid-Azië en de Indische Oceaan, Zuidoost-Azië, Oceanië en Europa en de Atlantische wereld voor hun rekening nemen. Deze auteurs staan garant voor een grondige kennis van de respectievelijke wereldregio's, ook al blijft het nog steeds een grote uitdaging om als China-specialist over een zo groot gebied als China, Rusland, Centraal-Eurazië, Japan, Korea en Vietnam te schrijven, of om het hele Latijnse Europa, Atlantisch Afrika en Amerika te bespreken zoals Wolfgang Reinhard in zijn deel doet.

400 jaar wereldgeschiedenis in één boek bespreken betekent natuurlijk een keuze voor grote lijnen, ook al biedt de omvang van duizend pagina's wel enige ruimte voor detail. In de respectievelijke hoofdstukken worden de grote wereldregio's systematisch besproken. Naast wereldregio's als Centraal- Oost- en Zuid-Azië, Afrika, Europa en Amerika worden ook de Indische Oceaan, de Atlantische wereld en de maritieme ruimte tussen Zuidoost- en Oost- Azië afzonderlijk besproken. In elk hoofdstuk komen telkens de natuurlijke kaders, de politieke ontwikkeling, de sociale structuren, de economie, en ook de culturele en religieuze dynamieken aan bod. Verder wordt ook bijzondere aandacht besteed aan de onderlinge interacties tussen de regio's. De thema's staan echter niet in een vaste volgorde en hebben ook niet eenzelfde gewicht, maar worden door de verschillende auteurs telkens op een andere manier in hun individuele hoofdstukken verwerkt. Daardoor verschilt ook het aandeel van de verschillende wereldregio's binnen het boek: zo is het hoofdstuk van Faruqi over het Ottomaanse rijk het meest omvangrijke met bijna honderd bladzijden, een stuk meer dan de delen over India en Europa en Amerika en de Indische Oceaan die telkens ongeveer zeventig pagina's beslaan of de ietwat kortere stukken over Perzië, China of Rusland. Daarentegen wordt het Atlantische Afrika op amper drieëntwintig bladzijden besproken. Dit heeft natuurlijk ook te maken met de omvang van de beschikbare bronnen en vakliteratuur, wat uiteraard erg verschilt per regio. Een goed overzicht van de actuele literatuur over de verschillende wereldregio's wordt trouwens in een uitgebreid

notenapparaat en een omvangrijke bibliografie gegeven, waardoor het boek als handig referentiewerk kan dienen.

De keuze voor een indeling in geografisch afgebakende hoofdstukken gaat natuurlijk in zekere mate ten koste van een coherent overkoepelend verhaal. Dit is dan ook eerder te vinden in het inleidende hoofdstuk door Wolfgang Reinhard. Hij omschrijft de periode tussen 1350 en 1750 als een tijdperk waarin de geschiedenis van de wereld zich meer en meer tot een samenhangende wereldgeschiedenis ontwikkelt, een tijdperk van toenemende verstrengeling. Het ontstaan van grote rijken, de dynamiek van de Islamitische wereld, en de maritieme exploratie van de Atlantische Oceaan door Europese zeevaarders staan centraal in het verhaal. De behandelde periode kan als het hoogtepunt van de uitbreiding van wereldrijken gezien worden. Grote rijken vormden meer dan ooit het kenmerkende politieke kader van de periode, terwijl vanaf de negentiende eeuw de moderne staat deze rol overneemt. De continentale wereldrijken van China en Rusland, van de Osmanen, Timoeriden en Safawiden in Centraal-Azië en Iran, zoals het rijk van de Mogoels in India, ontplooiden een ongeziene politieke macht en culturele uitstraling. China en Rusland namen in het verloop van de vroegmoderne tijd een groot deel van Eurazië op in hun omvangrijke imperia. Deze rijken waren niet alleen door hun omvang wereldrijken, maar velen claimden ook een bepaalde vorm van overheersing van de wereld zoals onder andere blijkt uit de titels van twee opeenvolgende Mogoelvorsten tijdens de zeventiende eeuw: Jahangir (wereldveroveraar) en Shah Jahan (heerser van de wereld). Daar tegenover staan de maritieme imperia van Spanje en Portugal, de Nederlanden, Frankrijk en Engeland, die zowel op lange-afstandshandel als op de overheersing van grote territoria en slavernij berustten. Het ontstaan van deze maritieme wereldrijken vormt dan ook dé grote vernieuwing van de periode en het historische keerpunt. De opening van de Atlantische Oceaan als ruimte van communicatie onderging de wereld vanuit Europees en Aziatisch perspectief en een enorme schaalvergroting. Tegelijkertijd zorgde het scheepsverkeer langs de Kaaprouten voor een veranderde verhouding tussen Europa en Azië. De contacten en interacties tussen de verschillende rijken, samenlevingen en beschavingen namen de meest verscheidene vormen aan, zoals Reinhard aan de hand van begrippen als contactzones, contactgroepen, communicatie en interactie belicht. Deze geschiedenis van de wereld biedt dus een actuele synthese van de geschiedenis van de grote wereldregio's, en hun toenemende onderlinge interactie tussen 1350 en 1750, van de hand van een aantal vooraanstaande specialisten. Het vormt dus een waardevolle aanvulling tot de indrukwekkende reeks van C.H. Beck en Harvard University Press. Er wordt duidelijk rekening gehouden met de recente trends van de wereldgeschiedenis en global history, maar het boek houdt geen uitgesproken vernieuwende of zelfs revisionistische interpretatie van de periode in, zoals monografische studies als

deze van Christopher Bayly of Jürgen Osterhammel over de negentiende eeuw dat bijvoorbeeld wel doen.

Michael Limberger
Universiteit Gent

Sabrina Marchetti, *Black Girls. Migrant Domestic Workers and Colonial Legacies*. (Leiden: Brill, 2014) 220 p. ISBN 978-90-0427-692-5.

In their landmark study of domestic workers' memories of Dutch colonial rule in Java, Ann Stoler and Karen Strassler conclude that historians and anthropologists often rely on unexamined assumptions about the colonial past to account for its effects on the present.² More recently, Ann Stoler again concludes that postcolonial studies remain overconfident of its knowledge of how colonial pasts still matter in the present.³ Both of these conclusions signal that there is still work to be done to theorize how, and to what extent, colonialism can be used as an explanation for present day social inequalities. These critical remarks serve as a call for all scholars to approach colonialism with caution, and to treat continuities between the colonial past and the present not as self-evident truths, but as empirical and analytical questions to be answered.

Black Girls. Migrant Domestic Workers and Colonial Legacies by Sabrina Marchetti responds to these concerns by providing an empirically grounded analysis of the ways that colonialism continues to cast a shadow over the lives of migrant domestic workers in Europe. The book takes as its main focus two populations of female domestic workers: Eritrean migrants in Italy and Afro-Surinamese migrants in the Netherlands. The similarities between Eritreans in Italy and Afro-Surinamese provide a rich ground for a comparative study. Both Eritrean and Afro-Surinamese migrants experienced colonialism and decolonization in their country of origin prior to migration to Europe, and then after migration to Europe were funnelled into domestic work. As a result, black female migrants hailing from former colonial possessions are over-represented in the niche of care and cleaning work in both the Netherlands and in Italy. Incidentally, Eritreans and Afro-Surinamese migratory flows to Europe peaked simultaneously in the period from 1970 to

2 Ann Laura Stoler and Karen Strassler, 'Memory work in Java: a cautionary tale', in: Ann Laura Stoler, *Carnal knowledge and imperial power: race and the intimate in colonial rule* (Berkeley 2010) 162-203, 203.

3 Ann Laura Stoler, *Imperial debris: on ruins and ruination* (Durham 2013) 5.